

поєднанням рядкового способу посіву та норми висіву 2,5 млн. насіння/га при зрошенні.

Основою підвищення економічної ефективності вирощування суданської трави є одержання високих врожаїв з одиниці площі на базі повної механізації виробничих процесів та використання всіх рекомендацій спрямованих на застосування досягнень науки та передового досвіду з метою впровадження інтенсивних технологій.

УДК: 636.2: 658.155: 338.512

ОЦІНКА ОБ'ЄКТИВНОСТІ ПОКАЗНИКІВ СОБІВАРТОСТІ ТА РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ПРОДУКЦІЇ

О.І.ЛЮХОНЯ – доцент,
А.О. ПОПОВА – економіст

Виробники і дослідники як незаперечну істину, як аксіому часто сприймають узагальнюючий показник економічної ефективності виробництва продукції – рівень рентабельності.

Однак, як показують наші дослідження, в період затяжної економічної кризи, високих темпів інфляції розрахунки виробничих витрат та собівартості продукції за загальновідомими методами перевертаються до невпізнанності як сам показник собівартості, так і рівень рентабельності.

При інфляції, при постійному підвищенні цін на матеріально-технічні ресурси, показники собівартості продукції сільського господарства, виробничий цикл яких природно буває дуже довгим і продовжується від декілька місяців до декілька років становляться неправдивими, необ'єктивними, брехливими. Тому, самий ретельний і вірний розрахунок рівня рентабельності, проведений за загальновідомими методами, також буде помилковим і необ'єктивним.

Отримані при таких розрахунках показники рівня рентабельності не можуть бути об'єктивним критерієм оцінки ефективності сільськогосподарського виробництва.

Переконливим підтвердженням цього може бути приклад показників собівартості і рівня рентабельності виробництва яловичини в господарствах Херсонського і Миколаївського обласних управлінь сільського господарства.

Рівень збитковості виробництва яловичини у 1996 році в господарствах Херсонського обласного управління сільського господарства складав 49,89%, а Миколаївського – відповідно 53,00 %. За наступні два роки рівень збитковості виробництва яловичини в гос-

подарствах як Херсонського, так і Миколаївського обласних управлінь сільського господарства сягав жажливих розмірів і складав від 65,45 до 67,20 %(табл.1).

Таблиця 1 – Показники собівартості і рентабельності виробництва яловичини в господарствах Херсонського і Миколаївського обласних управлінь сільського господарства

Показники	Роки		
	1996	1997	1998
Херсонське управління сільського господарства			
Виробнича собівартість 1ц приросту живої маси великої рогатої худоби, грн.	504,82	880,16	664,71
Повна собівартість 1ц великої рогатої худоби, реалізованої на м'ясо і племінні цілі, грн.	166,39	294,58	377,62
Середня ціна реалізації 1ц, грн.	83,44	99,29	130,46
Збитки від реалізації 1ц, грн.	82,95	195,29	247,16
Рівень рентабельності, %	-49,89	-66,29	-65,45
Збиток від реалізації 1ц у відношенні до виробничої собівартості, грн.	421,38	780,87	534,25
Миколаївське управління сільського господарства			
Виробнича собівартість 1ц приросту живої маси великої рогатої худоби, грн.	538,69	685,51	664,25
Повна собівартість 1ц великої рогатої худоби, реалізованої на м'ясо і племінні цілі, грн.	163,57	285,06	366,16
Середня ціна реалізації 1 ц, грн.	76,88	93,49	120,09
Збитки від реалізації 1ц, грн.	86,69	191,57	246,07
Рівень рентабельності, %	-53,00	-67,20	-67,20
Збиток від реалізації 1ц у відношенні до виробничої собівартості, грн.	461,81	592,02	544,16

Ці показники рівня рентабельності розраховані за загальноприйнятими методиками, як відсоткове відношення прибутку до повної собівартості реалізованої продукції.

Чи можливо вважати об'єктивними такі отримані показники рентабельності виробництва яловичини? Для відповіді на це запитання слід провести оцінку об'єктивності вихідних даних повної собівартості продукції і виручки від її реалізації. Прибуток є розрахунковою величиною – різницею між виручкою і повною собівартістю продукції. Показник суми виручки також не може бути сумнівним. Це сума грошових коштів, отриманих від реалізації продукції. Що стосується об'єктивності показника повної собівартості продукції, то він викликає великий сумнів.

Загальновідомо, що різниця між виробничою собівартістю та повною, або комерційною собівартістю міститься в тому, що комер-

ційна собівартість більша від виробничої на суму додаткових витрат по реалізації продукції.

У господарствах Херсонського і Миколаївського обласних управлінь сільського господарства комерційна собівартість 1ц яловичини, як не дивно, була в 1,8-3,3 рази нижчою порівняно з виробничою собівартістю.

Значне заниження повної собівартості знижує показник суми збитку в розрахунку на 1ц продукції в 2,2-5,1 рази. Такий економічний парадокс обумовлений методикою бухгалтерського обліку витрат при розрахунку собівартості продукції, що застосовується тепер в Україні.

В Україні вартість обігових коштів, для розрахунку собівартості продукції, а відповідно і прибутку беруть не на день розрахунку собівартості, а на період їх фактичного використання, коли вони були значно дешевші. Наприклад, при вирощуванні і відгодівлі великої рогатої худоби при низьких середньодобових приростах живої маси виробничий цикл продовжується 3-4, а іноді і більше років.

Методика обліку, що застосовується в країні, штучно часто багаторазово знижує реальну суму виробничих витрат, і відповідно собівартість продукції, значно підвищує показник прибутку при рентабельному виробництві та знижує збитки при збитковому виробництві.

За нашими розрахунками, загальна реальна сума збитку тільки від реалізації великої рогатої худоби на м'ясо та племінні цілі лише за один 1997 рік в господарствах Херсонського і Миколаївського обласних управлінь сільського господарства разом знижена що найменше на 220 млн. грн., а в цілому по господарствах громадського сектору України – відповідно на декілька мільярдів гривень.

Показник рівня рентабельності виробництва продукції сільського господарства, розрахований по таким брехливим вихідним даним є помилковим, не об'єктивним. Використовуючи перекручений показник рівня рентабельності, неможливими будуть об'єктивна оцінка, окремі висновки про стан економіки виробництва. Неможливим буде також визначення напрямків перспектив розвитку галузей народного господарства.

Таким чином, показники собівартості продукції сільського господарства і рівня рентабельності сільськогосподарського виробництва в період економічної кризи, інфляції та гіперінфляції в Україні не можуть вважатися об'єктивними. Вони значно знижують реальні показники збитковості та економічного занепаду сільськогосподарського виробництва.

Об'єктивність показників собівартості продукції, підвищення ефективності виробництва можливі тільки при стабілізації української національної грошової одиниці.

УДК 65.9.32:631.67

УРАХУВАННЯ НОРМИ БЕЗЗБИТКОВОСТІ В ПРОЕКТАХ ЗРОШЕННЯ

І.П.ЛІПНЄЦЬ – к.с.-г.н., доцент

У сучасній практиці провісти оцінюються по ряду фінансово-економічних показників серед яких велика увага приділяється нормі беззбитковості.

У теперішній час розрахунок прибутку в перспективний період може бути не досить точним через невизначеність майбутнього. Адже в майбутній період може змінитися кон'юнктура ринку на ресурси, які купує дане підприємство для функціонування нового проекту, а також попит та пропозиція на продукцію, що виробляється завдяки його реалізації. Це призведе до змін обсягу витрат на виробництво, самого обсягу виробництва, рівня цін на продукцію і кінець-кінцем до зміни прибутку. З вищесказаного випливає, що поперше, треба дуже ретельно підходити до обґрунтування обсягу виробництва, виробничих витрат, по-друге, оцінити ступінь ризику при виконанні проекту в умовах ринкової невизначеності, яка має місце при прийнятті перспективних рішень. Ця невизначеність може бути посилена крім згаданих причин, інфляційними процесами, змінами в технології, непередбаченим моральним старінням тощо.

Для оцінки ступеня ризику в проектах можна розраховувати норму беззбитковості

$$Нб = \frac{Пв}{ТП - Зв} 100, \%$$

де Пв – постійні витрати, грн;

ТП – вартість обсягу виробництва, грн;

Зв – обсяг змінних витрат, грн.

Економічний зміст показника Нб полягає в тому, що він вказує, при якій частці обсягу виробництва продукції досягається беззбитковість виробництва. Наприклад, серед культур які вирощуються на зрошуваних землях є такі: яровий ячмінь, цукровий буряк, кукурудза на зерно, овочі, озима пшениця. Розрахуємо для них норму беззбитковості. Для цього всі виробничі витрати розподілимо на